

ՆԱԽԱՊԱՀԱՐՄՈՒՆՔ.

Ը Ղ Ո Ւ Ն Կ.

Ա. Ինչէն ելած է արգեօք այն առակը որ կըսէ թէ « Բարեկամիդ տունը մազերդ կըտրէ, չարկամիդ տունը ըզունկըդ կտրէ » . (տաճկերէն, *soup kəh kəske asə pəru, sħəzən kəh kəske ħəru*) : — Եթէ մեր ռամիկներուն հարցընեմք, կըսեն թէ պատճառը այս է որ բարեկամի տունը ըզունկ կտրելը թշնամութիւն կձգէ, իսկ մազ կտրելը աղէկ է : Բայց այս պատճառ չէ, այլ ասոր ալ պատճառն է մեր վնասաւոր : Մազն ալ ըզունկն ալ մարդու այն կտորներն են որ վայելչութեան կամ մաքրութեան համար կկտրուին . ուրեմն ինչ բարոյական նշանակութիւն կրնան ունենալ՝ աղէկ կամ գէշ :

Մեզի կերեւի թէ ընդհանրապէս ուրիշի առջեւ ըզունկ կտրելը, եւս առաւել ուրիշի տունը, անքաղաքավար եւ անվայելուչ գործողութիւն է . ուստի ոչ բարեկամի տունը պէտք է ըզունկ կտրել, եւ ոչ չարկամի՝ այսինքն թշնամույ : Բայց որովհետեւ ըզունկը նաեւ ճանկելու ճանկըռտուելու գործիք է, ասկից առիթ առեր են ռամիկները կարծելու թէ ըզունկը բարեկամի տուն ձգողը՝ այն տեղը կռիւ կձգէ : Ընդհակառակն՝ գուցէ այնչափ անտեղի չէր լինէր ըսելը որ ըզունկը թէ թշնամույ եւ թէ բարեկամի տուն կտրողը՝ կռիւ ընելու գիտաւորութենէն ետ կենալուն նշան մը կրնայ համարիլ այն գործողութիւնը :

Իսկ թէ մազը բարեկամի տունը կտրելն աղէկ բան է՝ այն ալ խելքի յարմար չերեւիր, որովհետեւ մազի կտրուածքներն ալ գետինը թափթրփելը բաւական անմաքրութիւն ու անքաղաքավարութիւն է : Ուրիշ բան է՝ եթէ մէկը իւր մազին վէկ կտորը բարեկամին տայ իբրեւ յիշատակ, ինչպէս որ կրնեն սմանք . վասն զի այդպիսի գիտաւորութիւն

ունեցողին համար արգելք մը չկայ որ նաեւ ըզունկը թողու բարեկամին յիշատակ :

Բ. Կրնայ մէկը հարցընել թէ ըզունկները երկայն ձգելն աղէկ է — ինչպէս որ Անգղիացիք ետքի տարիներս սկսան ընել, եւ ուրիշ շատ եւրոպացիք անոնց հետեւեցան ու կհետեւին : Մեզի կերեւի թէ նախ այդ բանը ըզունկին տիրոջը գիտնալու բանն է . ուղէ կկտրէ, ուղէ՝ երկայն կձգէ . երկրորդ, երկայն ձգողը եթէ չուզեր անով կերպով մը կատուի նմանութիւն ունենալ, պէտք է զգուշանայ որ մէկը մէկալը չճանկէ . եւ եթէ չուզեր զուրիշները զզուեցընել՝ պիտի նայի որ երկայն երկայն թողուցած ըզունկներուն տակը բակլայի պէխերուն պէս մատ մատ աղտեր չկապեն . Բայց շատ կխաբուի այն մարդն որ միտքը գնէ թէ ըզունկը երկայն ձգելը աւելի իմաստութեան նշան է քան թէ թեւամառութեան, կամ թէ ըզունկները կտրելը աւելի կոպտութեան նշան է քան թէ բարակութեան . . .

Գ. Ըզունկները կրծելը գէշ է . — ինչո՞ւ համար . — մէկ մը որ տեսնողին զզուանք կըբրէ, մէկմ՝ ալ որ մարդուս մատուցներուն տգեղութիւն՝ տձեւութիւն ու վնաս կուտայ : — Ռամիկները կըսեն թէ ըզունկը կրծողը բարակ ցաւ կըլլայ . բայց այս վախը անհիմն բան կերեւի մեզի, որովհետեւ ըզունկ կրծելը բարակ ցաւին հետ յարմարութիւն մը չունի, եւ շատ մարդիկ տեսած եմք այդ անվայել սովորութեան տէր՝ որ բարակ ցաւէ ազատ են : Իսկ եթէ տղայոց սիրտը այն սովորութենէն վախ մը ձգելու համար կըսեն այդ խօսքը, վնաս չունի :

Դ. Ըզունկի վրայ կոխող անցնող աղջկան բազբը (խըմեքը) կիսակուի եօթը տարի : — Ինչո՞ւ ըսես նէ՝ էյ իշքե կըսեն : Բայց պատ-

ճառը այս կերեւելի որ աղջկան պարտքերէն մէկը լինելով աչքաբացութիւն, մաքրասիրութիւն ու աշխատասիրութիւն, երբ որ ոտքին տակը ըզունկի կսորուանք հանգիպին ու ինքը կամ թմրածութենէն, կամ անհագութենէն եւ կամ ծուլութենէն՝ անփոյթ լինի աւելլու կամ վերցնելու, հարկաւ ուրիշ բաներու մէջ եւս յայտնի կընէ այդ իւր մեծամեծ պակասութիւնները, եւ տունը կմնայ՝ ոչ միայն եօթը տարի, այլ եւ գուցէ բոլոր կենացը մէջ:

Ե. Ըզունկը այրելը գէշ է կըսեն: Ի հարկէ. գէշ գէշ հոտեր կհանէ, անոր համար պէտք է այրել: — Բայց սարսափելի անգթութիւն ու անիրաւ բան է՛ ռամկաց հանած հետեւանքը, որ կըսեն թէ ըզունկը այրող մարդուն ըզունկները *անկեղ* (այսինքն ի հանդերձեալն) կպահանջեն, ու թէ որ չգտնուի՝ ըզունկին տիրոջը կէրեն:

Զ. Կտրուած ըզունկներն ինչ ընելու է: — Պատի տակ թաղելու է: — Ինչո՞ւ համար: — Մեր գիտցածը, անոր համար ոտքի տակ չերթան ու քաղողին նեղութիւն չտան, զգուանք չպատճառեն: Իսկ ռամիկները կարծեն թէ դատաստանին օրը մարդուս ըզունկները պիտի ուզուին, անպատճառ գտնելու է: Այս անտանելի գեթուարութենէն ու տագ-

նապէն ազատ մնալու համար՝ պէտք է յիշէք իստոնեան որ դատաստանին օրը մարդէս պահանջուելիքները իրեն բարի կամ չար գործքերն են, եւ ոչ թէ մաղերն ու ըզունկները:

Է. Ըզունկին վրայ նորիկ (այսինքն ճերմակ բիծ) ունենալը ինչ բանի նշան է: — Մեր ռամիկները կըսեն թէ նորիկը նշան է նոր հագուստ հագնելու. բայց սրչափ տղայք եւ աղքատներ կան որ տարին տասը նորիկ կունենան ու մէկ նոր հագուստ մը չեն հանիր: Ուրեմն նորիկը նշան մը չէ, այլ ըզունկի ոսկորին կաղմուածքին մէջ գիպուածա. կան փոփոխութիւն:

Ը. Իրան է այն խօսքն որ կըսեն թէ որուն որ ըզունկը մտին մօտիկ ու կպած է, անոր ազգականի սէրը շատ կլինի: — Այս բնախօսական կամ խտրադիմական նշանը ստուգելու համար շատ դիտողութիւն հարկաւոր է, զոր մեք չեմք բրած, եւ ուրիշներուն կթողումք: Միայն թէ անհիմն չէ այն խրատը զոր կուտան Արաբացիք այս առակաւոր խօսքովս թէ «Ըզունկին ու մըտին մէջտեղը միմտներ, կեղեւին ու ծառին մէջտեղը միմտներ». այսինքն ազգականաց կռիւներուն մի խառնուիր որ խաղք չլինիս եւ կամ ի զուր չաշխատիս:

ԱՌ ԶԱՐԱԽՈՍԵԱՆՆ .

Առաքիցիդ թէ եւ կըրնաս՝
Հարկ չէ բընաւ որ ջանաս
Լըռեցընել քո թըշնամից
Սաստիւ բըռնի կամ ուժգին,
Գործըդ խօսի ազնիւ կերպով,
Կըլըռէ չարըն շուտով,
Գուցէ պարսաւն ալ գովութեան
Փոխուի վաղ կամ անագան: